

CARLO GOZZI

(după *Italiens Neuster*, Berna, 1795)

Soarta literară a lui *Carlo Gozzi* a fost dintre cele mai ciudate.

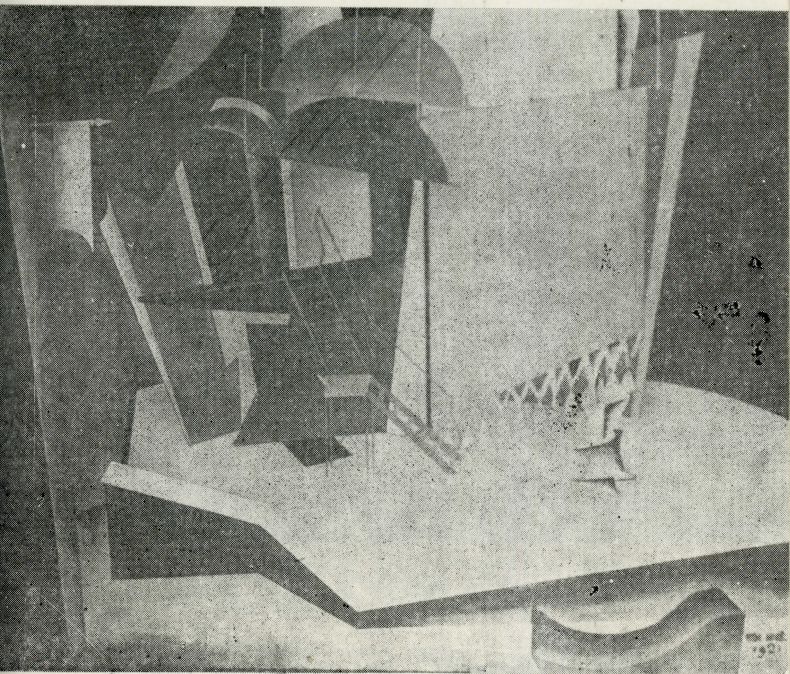
Născut la Veneția la 13 decembrie 1720 dintr-o familie nobilă dar săracă (și decedat tot acolo la 14 aprilie 1806), el a fost contemporanul și marele adversar al lui Carlo Goldoni, scriitorul care a dat o lovitură de moarte comediei dell' arte și a creat dramaturgia italiană modernă.

Gozzi era jurist, dar, ca de alt fel întreaga sa familie, avea intense preocupări literare. Revoltat de inovațiile introduse în literatura și arta italiană de scriitorii aparținând burgheziei, el a fost unul din fondatorii Academiei Granelleschi, for care urmărea apărarea și restaurarea „purității” limbii, moravurilor și ideilor, în numele tradiției. Intreaga sa operă literară a fost, de fapt, o polemică, o luptă pentru apărarea concepțiilor sale estetice.

Pentru a demonstra cum ar trebui să fie, după părerea sa, teatrul — adică o artă colorată, fantastă, strălucitoare, fastuoasă, în opoziție cu verismul lui Goldoni — el a scris 10 piese-feerii, dintre care cele mai cunoscute sînt: *Il Corvo* (Corbul), *Re Cervo* (Regele cerb), *Turandot*, *La Donna serpente* (Femeia șarpe), *L' Amore delle tre melarance* (Dragostea celor trei portocale) etc., inspirate toate, după cum afirmă cel mai competent istoric teatral italian, Silvio D' Amico, din teatrul spaniol al secolului al XVIII-lea.

Foarte apreciat de o parte a publicului din epoca sa, teatrul lui Gozzi a murit, în Italia, odată cu autorul său. În străinătate însă, Gozzi a avut mereu — și are și azi — mulți și ferenți admiratori: frații Schlegel l-au comparat cu Shakespeare, Schiller l-a tradus, Goethe și Madame de Stäel au scris despre el pagini admirative, marele regizor sovietic Evghenii Vahtangov a realizat cu *Turandot*, în 1922, cel mai celebru spectacol al său.

Faptul nu este întîmplător. La o analiză atentă, piesele lui Gozzi se dovedesc mult mai profunde decît par la prima vedere; strălucirea exotică ascunde idei grave, observații pertinente despre viață și societate. Citit cu ochii prezentului, Gozzi ne apare de o surprinzătoare actualitate. Ceea ce va încerca să demonstreze și spectacolul nostru.

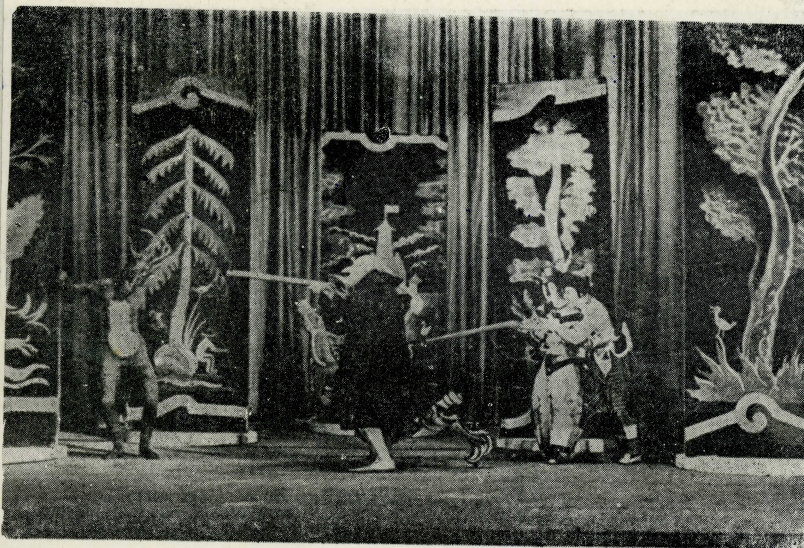
Decorul lui Ignati Nivinski pentru spectacolul „Turandot“, în regia lui Vahtangov, la Studioul 3 al Teatrului de Artă din Moscova (1922).

Un formidabil text de teatru există prin aceeași lege a proporției ca și geniul. Subconștientul, atelierul ascuns al cunoașterii primează asupra uzinei spectaculoase, adesea înșelătoare, de la suprafață.

Asemenea texte ajunse în mina unor minți și organisme debile acționează asupra acestora din urmă cu viteza și violența unor curse de șoareci. Shakespeare e, fără îndoială, inventatorul celor mai necruțătoare mașinării de acest gen.

În această ordine de idei nouă ni se pare că marele Carlo Gozzi — contemporanul și adversarul de moarte al nu mai puțin celebrului Goldoni — înseamnă în istoria teatrului cam același lucru ca și bunele romane de anticipație științifică de la sfârșitul secolului trecut, față de jurnalele de bord ale conșmonauților de azi.

Cine citește superficial „Prințesa Turandot“ nu va cunoaște decât un text-scenariu tipic pentru commedia dell' arte târzie, spectaculos, ciudat, excentric, cu câteva adâncimi, cu puțină poezie și un patos romantic, siropos, greu di-

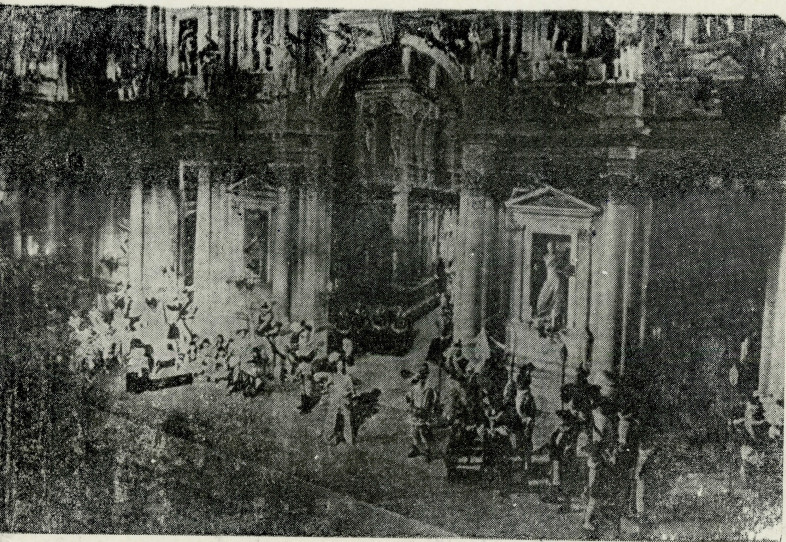
„Regele cerb“, în regia lui Alessandro Brissoni, la
Compania dell'Accademia (1939).

gerabil. Veritabilă cursă! Dincolo de asta se întinde pădurea complicată, ademenitoare și amenințătoare a înțeleșurilor. Înțeleșurile sînt niște fiare mici, iuți, cu piele lucioasă și colți tăioși. Trăiesc în vîgăuni greu de dibuit. Persoanele bolnave de inimă trebuie să se abțină de la asemenea vînători! Dacă alergii după mai multe fiare de acest soi riști să nu prinzi niciuna. Ogarii și hăitașii noștri au pîndit una singură, armele noastre au țintit anevoie, vrăjite și înspăimîntate. Inima vietății am împărțit-o între noi. O fi fost căpetenia fiarelor? Cine știe...

Am descoperit în subsolul „Prințesei Turandot“ o captivantă dramă politică. Un sistem de tip imperialist, patronat de dogme tenebroase și retrograde, un împărat, probabil un fost tiran acum slut, lipsit de personalitate, o șleahță de politicieni lacomi, ariviști și imorali.

Această lume clădită din ură biciuiește dragostea, libera opțiune, tinerețea.

Admirabila Turandot, fiica împăratului, reușește pentru un timp, printr-o veritabilă lovitură de stat, să răstoarne și să umilească forțele odioase, să le dea o singură haină și o singură lege, aspră și distructivă. Dar revolta prințesei nu poate rezista mult în fața reacțiunii acute a celor detronați și zvîrliți temporar în canalele societății.

„Turandot“, în regia lui Guido Salvini, la Teatrul Olimpico din Veneția (1952).

Apariția tînărului prinț Calaf, adevărat mesager al spiritului revoltat, activ, înseamnă pentru Turandot marea șansă de a desăvîrși armistițiul și a-l transforma într-o reală victorie.

Calaf și Turandot vor parcurge un drum spinos de cunoaștere și dezvăluire reciprocă, de limpezire, de înfrățire și înarmare. Idealurile lor sînt, fără îndoială, revoluționare. Experiențele lor individuale și calvarul comun îi conduc spre o înțelegere activă și progresistă a istoriei. Despotismul, uritul, imoralitatea trebuie reprimat. Cu o tenacitate uluitoare, ei vor pregăti minuțios marea înfruntare cu forțele reacțiunii. Orice forță retrogradă care e împotriva acțiunii lor, oricare asemenea forță trebuie înlăturată, chiar dacă ea se numește un om drag sau propriul părinte. Cauza lor dreaptă îi întărește și, în ultimă instanță, le explică oricare gest. Revoluția nu cunoaște grade de rudenie, ci numai adepți și dușmani.

Desigur, nu putem exagera. Povestea lui Turandot și a lui Calaf nu înseamnă încă o revoluție. Forma de guvernămînt nu se va schimba, dar forța progresistă, activă și morală a omului a învins.

De undeva, de departe, cei doi tineri privesc spre noi.

DAN MICU

TEATRUL DE STAT TIRGU-MUREȘ

secția română

PRINȚESA TURANDOT

farsă tragi-comică după

CARLO GOZZI

în românește de Polixenia Karambi

Distribuția:

Turandot, prințesă. Elisabeta Jar
Altoun, împărat, tatăl ei. Florin Zamfirescu
Adelma, prințesă, sclava favorită a Turandotei. Lucia Boga
Zelima, altă sclavă a Turandotei. Dora Ivanciuc
Schirina, mama Zelimei. Sanda Maria Ulmeni
Barach, soțul Schirinei, fostul preceptor al lui Calaf. Victor Ștregaru
Calaf, principe. Gelu Colceag
Timur, rege, tatăl lui Calaf. Constantin Doljan
Pantalone, secretarul lui Altoun. Gabriel Iencec
Tartaglia, marele cancelar. Mihai Perșa
Brighella, mai marele pajilor. Vasile Vasiliu
Truffaldino, șeful eunucilor seraiului Turandotei. Mihai Gingulescu
Dregători, sclavi, slujnice, eunuci, soldați.

Regia artistică: **Dan Micu**

Regizor tehnic: Dan Guga

Scenografia: **Victor Ștregaru**

Sufler: Csilla Bányai

I. P. Tg.-Mureș 1971—171

GRATUIT PENTRU POPULARIZARE
Prețuri: 2.— lei